

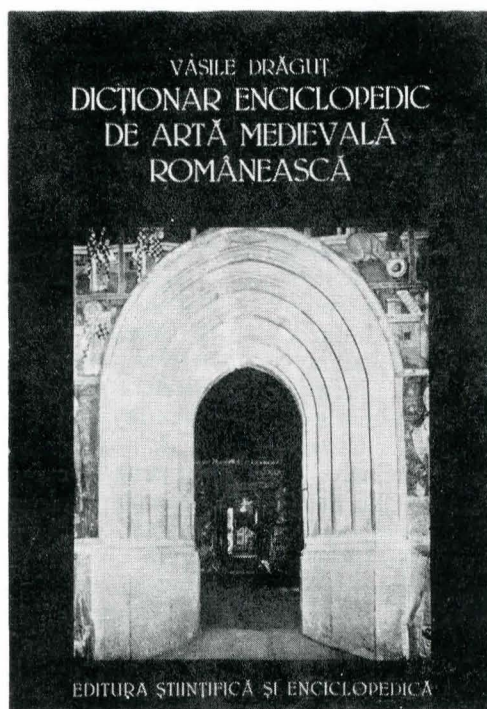
„Dicționar enciclopedic de artă medievală românească“ de V. Drăguț

Recent a apărut la Editura științifică și enciclopedică o cuprinzătoare lucrare de tip enciclopedic, un instrument de informare generală asupra tezaurului de monumente feudale, mărturii ale existenței și spiritualității poporului român în lunga perioadă a sec. X—XIX.

Autorul ei, istoricul și criticul de artă Vasile Drăguț, specialist de notorietate în istoria artei medievale românești, a avut de îndeplinit o operă delicată având în vedere obiectul lucrării în discuție care îl constituie analiza, cu mijloacele oferite de literatura de informare sintetică specifică dicționarilor, a activității creatoare, de secole, a poporului nostru.

Alături de termenii specifici, statorniciți în domeniul artelor, care vin să explice sensurile pentru a familiariza lectorul neavizat cu întreaga terminologie și problematică artistică, dicționarul enciclopedic înmănușează, în cele 1300 articole de diferite proporții și pe categorii, nume de orașe cu atestări documentare care vorbesc despre vechimea lor, nume de creatori din lungul proces artistic de la arta tradițională până la arta brâncovenească, monumente arhitectonice și artistice medievale de pe întreg teritoriul României.

Prin explicarea unora dintre termeni, care la prima vedere nu ar mai avea nevoie de lămuriri suplimentare, precum *arc*, *tîmplă*, *pridvor*, *arhitectură* ș.a., autorul introduce cititorul, și o face cu succes, în atmosfera epocii medievale, insistînd asupra dezvoltării evolutive a fenomenului artistic la români, „descifrarea” temenului de arhitectură, bogat reprezentat în carte, fiind concepută ca o micromonografie a arhitecturii noastre în desfășurarea ei istorică și variat tipologică de la fortificațiile me-

dievale (ca cele de la Biharia și Cenad) și monumentele religioase, care au marcat procesul de cristalizare a artei feudale, la curțile domnești și boierești din vremea lui Mircea și Matei Basarab sau la palatele brâncovenești.

Descrierea însăși nu este prin excelență pozitivă, considerațiile și aprecierile privind

locul și însemnătatea unora dintre monumente în istoria arhitecturii românești ne fac să înțelegem preocuparea autorului pentru scoaterea în evidență a valorilor artistice, a singularității monumentelor, bucurîndu-se de atenția domniei sale și monumente mai puțin cunoscute sau care nu au intrat pînă acum în activitatea cercetărilor.

Dintre aceste considerații se detașează cele asupra artei de a construi în lemn la români, cu exemplificări inspirate ale unor monumente de o excepțională frumusețe din Maramureș. Autorul supune atenției permanentele legături spirituale ale tuturor românilor, influențele exercitate de arhitectura din Țara Românească asupra celei din Moldova precum și asupra celei din Transilvania, cu configurația ei complexă marcată de fortificarea orașelor și satelor transilvănene cu centuri de ziduri și turnuri sau cetăți țărănești în mijlocul cărora se înălțau puternice biserici.

Monumentele puse în discuție le înfățișează sub aspectele multiple ale originalității soluțiilor compozițiilor arhitecturale, ornamenticii, ale influențelor străine alături pe fondul autohton.

Prezentarea vocilor dicționarului este întregită de bogatul și variatul material iconografic cuprinzînd planuri de monumente, desene artistice, fotografii ș.a., ilustrarea detaliilor atrăgînd atenția asupra elementelor arhitectonice și artistice deosebite.

Acest dicționar tematic, primul de acest gen din țara noastră, apărut într-o editură de prestigiu, se adresează nu numai specialiștilor dar și altor categorii de cititori.

ELISABETA ANCUTA-RUȘINARU

Monumente germane oglindite în două publicații

Düsseldorf. Centrul orașului. Listă de monumente. Köln, Rheinland Verlag, 1975. 96 pag., il., hartă.

Volumul prezintă lista celor mai importante monumente din Düsseldorf, clasate într-o ordine ce ar putea ajuta la o ulterioară clasificare a monumentelor în general. Lista este deschisă de monumentele bisericesti care cuprind: biserici, mănăstiri, capele. În clasa monumentelor laice sînt trecute castele, palate, clădiri guvernamentale, de justiție, de artă, cultură, știință, locuințe și străzi mai deosebite. Ilustrația bogată ca și lista judicios alcătuită fac din lucrare un prețios îndreptar pentru cei ce studiază arhitectura vechiului și noului Düsseldorf.

Xanten. Köln, Rheinland Verlag, 1975. 164 pag., il., hărți.

Volumul dedicat orașului Xanten de către Landeskonservator Rheinland prezintă un oraș model, după exemplul căruia ar trebui să fie construite și celelalte orașe ale Europei, în primul rînd în ceea ce privește armonia dintre arhitectura veche și cea nouă. Cele mai vechi vestigii arhitectonice ale orașului, aflat în regiunea renană, datează din sec. IV e.n. Orașul comercial de tip feudal s-a dezvoltat în împrejurimile mănăstirii fortificate pînă în secolul al XVI-lea, cînd Rinul își caută o altă albie la est de oraș. Farmecul orașului s-a

păstrat însă pînă în zilele noastre grație arhitecturii grandioase a străzilor și bisericilor. Restaurarea în centrul fortificat a fost terminată și s-a început și în împrejurimi. Structura actuală a străzilor corespunde aproape exact cu cea din evul mediu. Orașul-model va fi construit ținîndu-se seama de cel din evul mediu; parcul arheologic se va înălța pe Ulpia Traiana romană și în centrul de recreare. Volumul pune la dispoziția celui interesat un bogat material legat de numeroasele probleme pe care le ridică construirea noului oraș. Numeroase ilustrații, multe color, planuri și hărți întregesc imaginea orașului-model Xanten.

NICOLAE N. RĂDULESCU

Meridiane

— În luna aprilie a anului trecut, la Bamberg a avut loc un colocviu cu tema „Domul din Bamberg și ornamentarea sa plastică pînă la jumătatea secolului al XIII-lea”. (Kunstchronik, 12/1975).

— Între 13 și 17 septembrie 1976 a avut loc cea de-a 15-a întrînire a istoricilor de artă germani. Lucrările au fost împărțite în cadrul unor secțiuni dintre care menționăm: Arhitectura din sec. XI—XIII, Arhitectura cin-

quecentoului, Arta din sec. XI—XIII, Mozai-curile venețiene, Probleme ale goticului tîrziu în Germania, Arhitectura germană din sec. XVII—XVIII în spațiul catolic, Despre dreptul de reproducere a monumentelor de artă și istorice, Monumentele din München, Arhitectura monumentelor de artă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. (Kunstchronik, 11/1975).

— În luna mai 1975 la Rothenburg, unul

din cele 5 orașe-pilot germane, în cadrul anului european al patrimoniului arhitectural, s-a desfășurat a 4-a Adunare generală a Consiliului internațional pentru monumente și locuri istorice (ICOMOS). Fondat în 1965 sub auspiciile UNESCO-ului, dar fără a fi finanțat de ea, ICOMOS se autofinanțează prin cotizații sau donații. Primele zile ale Adunării au fost consacrate unor chestiuni organizatorice. A fost ales ca președinte dl. Raymond

Lemaire din Belgia. După o discuție pe marginea conservării patrimoniului micilor orașe istorice, a fost scoasă în evidență rapidă degradarea a patrimoniului cultural care în ultimii 25 de ani a suferit mai mult decât a suferit în câteva secole înainte. S-a subliniat faptul că în momentul de față nu este vorba să se repare în primul rând ceea ce timpul a stricat, ci să se ia drastice măsuri pe plan național pentru protejarea monumentelor. (Chronique culturelle, 7/1975).

— Medalia de aur a Europei pentru monumente istorice a fost atribuită pentru anul 1974 orașelor Colmar (Franța) și Svaneke (Danemarca). Colmar a salvat și a pus în valoare un vechi cartier istoric, adaptându-l nevoilor timpului nostru. Svaneke a reușit să păstreze fizionomia istorică a orașului. Medalia au fost decernate în cursul verii anului 1975. (Chronique culturelle, 9/1975).

— Restauratori polonezi au început lucrul la castelul Bruhl în apropiere de Bonn. După restaurarea acoperișului se continuă cu cea a picturilor. Lucrările au durat pînă în vara anului 1976. (Chronique culturelle, 12/1975).

— În vederea salvării vechiului Mohendjodaro, care este amenințat cu eroziunea fluvială, Comisia germană a UNESCO și cea germano-pakistaneză de la Hamburg au lansat un apel la care au răspuns atât guvernul pakistanez cît și cel german. (Chronique culturelle, 1/1976).

— Grație unei grandioase lucrări de restaurare, o nouă serie de încăperi, reconstituite în starea lor de origine, au fost redată spre vizitare publicului iubitor de a admira frumusețile vestitului Versailles. Printre alte încăperi au fost restaurate: apartamentul doamnei de Maintenon, cel al regelui, camera reginei, salonul nobililor reginei, apartamentul delfinului, camera doamnei Victoire, Petit Trianon. (Bolaffi Arte, 52/1975).

— Ministerul Culturii din Franța a înscris pe lista monumentelor istorice o serie de edificii din sec. XIX—XX. Printre acestea menționăm: Petit Palais, magazinul Printemps, spitalul Lariboisiere, Gara de Nord, Bursa de comerț, biserica Saint Cristophe de Javel, câteva vile particulare. (Bolaffi Arte, 52/1975).

— Facultatea de arhitectură a Universității din Sao Paolo, în colaborare cu Direcția patrimoniului istoric și artistic național din Ministerul Educației Naționale, a organizat un curs de protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural. Un curs postuniversitar de 6 luni a fost organizat de asemenea pentru arhitecții care au dorit să se înscrie sau au fost trimiși pe cale oficială. S-a studiat posibilitatea introducerii unor cursuri despre amenajarea și protejarea mediului cultural înțeles într-un sens unitar: patrimoniu și urbanism modern, integrarea locuinței și monumentului în peisaj, echipamentele culturale ale colectivităților umane etc. Un astfel de proiect de învățămînt va necesita investiții, în ceea ce privește cercetarea și documentarea, și o perfectă colaborare internațională (ICOM News, 1/1975).

— Austria, Belgia, Cipru, R.F. Germania, Franța, Italia, Luxemburg, Malta, Elveția, Anglia, Vaticanul și Spania au aderat la Convenția Consiliului Europei pentru protejarea locurilor de interes arheologic și lupta contra săpăturilor clandestine. Convenția prevede ca orice săpătură arheologică să fie supusă în prealabil unei aprobări și ca rezultatele obținute să fie controlate. În felul acesta se pre-

vede o limitare a traficului ilicit de bunuri arheologice. (Espagne culturelle, 25/1975).

— 218 monumente istorico-artistice sînt în curs de restaurare în Spania. Printre acestea figurează 10 catedrale, din cele 100 existente, 18 mănăstiri, 18 biserici, 16 alte monumente. Patrimoniul cultural spaniol numără peste 3 000 de monumente declarate. (Espagne culturelle, 39/1975).

— În Soria, din Spania, una din provinciile cu un mare număr de monumente arheologice și artistice, au fost descoperite două necropole medievale, un sat celtic, o vilă romană, un edificiu public roman. (Espagne culturelle, 44/1976).

— Castelul fortăreață Alcazar din Segovia, distrus în 1862 de un mare incendiu și re-construit începînd cu anul 1882, a fost restaurat așa cum era în prima jumătate a secolului trecut grație imaginilor și notelor de la acea dată, lăsate de artistul și istoriograful madrilen Jose Maria Avrial Flores, directorul Școlii de arte nobile sosit la Segovia în 1837. (Espagne culturelle, 45/1976).

— La Palatul de Cristal din Madrid a fost organizată expoziția dedicată anului european al patrimoniului arhitectonic. Au fost prezentate săpăturile arheologice cu rezultatele lor, consolidarea necropolelor, restaurarea ansamblurilor artistice ale vechilor cartiere, piețe și mănăstiri, transferarea și conservarea monumentelor, reconstituirea celor dispărute, întreținerea peisajelor rurale. Palatul de Cristal însuși este un concludent exemplu de felul cum se poate restaura un monument. (Espagne culturelle, 45/1976).

— Serviciul istoric al Comisiei culturii și ordinului oficial al arhitecților din Madrid a organizat, în cursul anului 1976, o serie de expoziții ale monumentelor naționale. Prima expoziție, cu 22 de panouri a prezentat monumentele din Guadalajara. Următoarele expoziții au înfățișat publicului vizitator fotografii cu aspecte ale monumentelor din Burgos, Cuenca, Santander, Segovia, Toledo, Valladolid, Madrid. (Espagne culturelle, 46/1976).

— În anul 1973 a avut loc în Italia un seminar asupra artei romanice din Lombardia. Comunicările au fost reunite într-un volum cu titlul „Romanicul”, publicat de Institutul de istoria artei lombarde din Milano. Dintre acestea sînt de remarcat comunicările despre: critica istorică a adjectivului romanice, reprezentarea artistică în epoca romanică și legătura cu iconografia, raporturile dintre arhitectură și slujbă în bisericile din Lombardia, Cluny, picturile murale din mănăstirea Lambach din Austria, influența artiștilor lombarzi în Catalonia, picturile cupolei baptisterului din Parma, relațiile liguro-provensale, precum și despre influența lombardă în Ungaria, în domeniul artei.

— La Paris a apărut în 1975 volumul semnat de Ch. Seymour cu privire la catedrala Notre-Dame din Noyon în secolul al XII-lea. Foarte interesante sînt capitolele privitoare la sculptura catedralei.

— Studiul lui Cord Meckseper din „Omăgiu lui Hans Wentzel” (volum apărut la Berlin în 1975) se ocupă de arhitectura castelurilor franceze și influența ei în Europa Centrală în secolul al XIII-lea, conținînd numeroase ilustrații și planuri.

— La Moscova în editura Iscustvo a apărut în 1975 cartea lui V.N. Lazarev „Vechi mozaicuri și fresce ruse din secolele XI—

XV”, constituind prima expunere sistematică în legătură cu pictura murală din evul mediu rus. Numeroase ilustrații de bună calitate, o bogată și documentată bibliografie, note și comentarii minuțios și științific argumentate.

— Volumul „Pictura veche de la Tver”, apărut la Moscova în editura Iscustvo în 1975, prezintă într-un studiu de 48 de pagini pictura mai puțin cunoscută executată de reprezentanții școlii din Tver la sfîrșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea.

— Hans Joachim Sachse semnează volumul „Acoperișuri, plafoane și bolți — despre istoria arhitecturii baroce în Germania meridională”, apărut la Berlin în 1975. Autorul se interesează mai mult de arhitectura religioasă a secolului al XVIII-lea din sudul Germaniei, decît de evoluția formelor arhitecturale în general în epoca respectivă.

— Președintele Franței Valéry Giscard d'Estaing a dispus să se ia măsuri pentru păstrarea numelor locurilor publice care fac parte din patrimoniul național al Franței, întrucît se semnalează cîntinuu dispariția numelor străzilor, piețelor și în general ale locurilor publice care țin de însăși istoria țării. (Gazette des Beaux Arts, 1285/1976).

— În Cahiers de la ligue urbaine et rurale nr. 2/1975, X. de Christen precizează criteriile conform cărora se poate stabili o listă a edificiilor moderne demne de a fi înscrise în inventarul monumentelor istorice: edificiile legate de istorie prin arhitectură sau prin persoana care le-a locuit, ansamblurile arhitectonice tipice pentru o anumită epocă, operele excepționale prin originalitatea lor, unele imitații reușite sau caracteristice.

— Săpăturile arheologice executate la fundamentul bisericii Gross Martin din Köln au dus la constatarea că aceasta a fost construită deasupra unui edificiu din epoca romanică. Au fost descoperite de asemenea 5 sanctuare succesive, cel mai vechi datînd din secolul al IX-lea, urmînd să fie scoase la iveală și vestigiile bisericii din epoca merovingiană. (Kunst în Köln, 9/1975).

— În cadrul celei de-a 15-a întîlniri europene a patrimoniului arhitectonic, care a avut loc în 1975 la Bruges, s-a organizat un congres pe tema „Reînnoirea centrului istoric al orașului”. Pe tema patrimoniului arhitectonic european la Bruges au fost deschise și numeroase expoziții organizate de cîteva din marile orașe europene. (Bolaffi Arte, 49/1975).

— La Paris, cu prilejul Anului european al patrimoniului arhitectonic, au fost deschise 2 expoziții dedicate arhitecturii pariziene din secolul al XIX-lea și aspectelor arhitecturii rurale din regiunea pariziană. (Bolaffi Arte, 48/1975); în 1975 a putut fi admirată tot la Paris expoziția „Orașe artistice, orașe istorice și sate tradiționale”, organizată cu același prilej. Fotografii, fragmente de monumente, documente, obiecte tipice și tradiționale ilustrau munca de recuperare, conservare și restaurare din numeroase centre urbane franceze. Printre cele remarcate se numărau: Strasbourg, Caen, Auxerre, Chartres, Rouen, Lille, orașe care vor figura într-o expoziție internațională. (Bolaffi Arte, 48/1975).

— Orașele engleze propuse spre a fi studiate în vederea restaurării principalelor monumente artistice și istorice sînt: Chester, Edinburgh, Poole. (Bolaffi Arte, 51/1975).

NICOLAE N. RĂDULESCU